

MALMÖ HÖGSKOLA
Studie- och
yrkesvägledarutbildningen
Individ och samhälle

Examensarbete

15 högskolepoäng

Praons betydelse för lärarstudenters studie- och yrkesval

*Work experience programme's importance for teacher students
study and career choices*

Johan Gylling

Johan Söderstam

Studie- och yrkesvägledarexamen 180hp

Examinator: Jan Anders Andersson

Slutseminarium 2010-12-06

Handledare: Niklas Gustafson

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att undersöka betydelsen av att göra prao under grundskoletiden för högskolestudenters studie och yrkesval, enligt högskolestudenterna själva. Metoden som har använts är semistrukturerade kvalitativa intervjuer. I uppsatsen intervjuas fyra stycken studenter på en lärarutbildning i södra Sverige. Tre stycken teorier används i analysen av resultatet, learning by doing, Social cognitive career theory (SCCT) och Person – Environment – Correspondence Theory (P-E-C). Resultatet visar att studenterna ser prao som en viktig och betydelsefull insats för elevers framtida studie och yrkesval. De intervjuade har uppskattat sina praoperioder på förskola/grundskola. Uppsatsens slutsats är att samtliga intervjuade anser att deras prao på förskola/grundskola inte varit den avgörande faktorn för deras val av lärarutbildningen. Det framkommer dock att praon har haft betydelse för de studie- och yrkesval de intervjuade gjort efter praoperioden på förskola/grundskola som senare lett fram till lärarutbildningen.

Nyckelord: Grundskolan, prao (praktisk arbetslivsorientering), studie- och yrkesval, styrdokument.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	7
1.1 Prao har tjänat ut sin roll.....	8
1.2 Rädda praon.....	9
2 Syfte och frågeställning.....	11
2.1 Syfte.....	11
2.2 Frågeställning.....	11
2.3 Avgränsningar.....	11
3 Litteratur.....	12
3.1 Historisk bakgrund.....	12
3.1.1 Läroplan för grundskolan 1962.....	12
3.1.2 Läroplan för grundskolan 1969.....	13
3.1.3 Läroplan för grundskolan 1980.....	13
3.2 Styrdokument och regelverk.....	14
3.2.1 Lpo94.....	14
3.2.2 Allmänna råd om studie- och yrkesorientering.....	15
3.2.3 Arbetsmiljöverket.....	15
3.3 Tidigare forskning, studier och undersökningar.....	16
3.3.1 Skola - arbetsliv.....	16
3.3.2 Beslutsunderlag för väljande.....	17
3.3.3 Uppfattningar om studie och yrkesorienteringen.....	17
3.3.4 Kvalitet på studie- och yrkesorientering inom grundskolan.....	18
3.3.5 Elevernas åsikter om praon.....	19
3.3.6 Praoverksamhet i Sverige.....	19
3.3.7 Vad är praon bra för?.....	20
3.4 Sammanfattning.....	20
4 Teori.....	22
4.1 Learning by doing.....	22
4.2 Social cognitive career theory.....	22
4.3 Person – Environment – Correspondence Theory.....	23
5 Metod.....	24
5.1 Urval och undersökningsgrupp.....	25
5.2 Undersökningsinstrument.....	26
5.3 Genomförande.....	26
5.4 Etik.....	27
5.5 Validitet och reliabilitet.....	28
6 Resultat.....	29

6.1	Presentation av intervjupersonerna.....	29
6.2	Praons upplägg	29
6.2.1	Anders	29
6.2.2	Barbro	30
6.2.3	Carina.....	30
6.2.4	Diana.....	30
6.3	Åsikter om och lärdomar av praon	31
6.3.1	Anders	31
6.3.2	Barbro	31
6.3.3	Carina.....	32
6.3.4	Diana.....	32
6.4	Praons betydelse för studieval	33
6.4.1	Anders	33
6.4.2	Barbro	33
6.4.3	Carina.....	34
6.4.4	Diana.....	35
7	Analys.....	36
7.1	Learning by doing.....	36
7.2	Social cognitive career theory	36
7.3	Person – Environment – Correspondence Theory	37
7.4	Lpo94.....	37
7.5	Skola – arbetsliv	38
7.6	Uppfattningar om studie och yrkesorienteringen	38
8	Diskussion	40
8.1	Framtida forskning	41
	Referenslista	43
	Bilaga: Intervjuguide	

1 Inledning

Idag är ungdomsarbetslösheten rekordhög i Sverige (Ekonomifakta 2010). Dessutom kommer ungdomarna allt senare in på arbetsmarknaden (IFAU 2007). Vidare är det en samhällskostnad samt individkostnad att välja fel utbildning eller yrke (Lovén 2000). Praon har varit ett sätt för ungdomar att tidigt möta och vara en del av arbetslivet. Sedan 1960 har det funnits praktisk yrkesorientering (pryo) som senare ersattes av praktisk arbetslivsorientering (prao) på de svenska skolorna (Skolverket 2007). Prao är en del av skolans arbetslivsorientering som innebär att eleverna praktiserar på en arbetsplats (Nationalencyklopedin (NE) 2010). Praon sker oftast under ett antal veckor i årskurs 7-9 på grundskolan. I tidigare styrdokument har det tydligt beskrivits att eleverna ska genomföra pryo/prao och i vilken utsträckning. I Lgr62 den första gemensamma läroplanen för grundskolan skulle tre veckors pryo under årskurs 8 genomföras (Skolöverstyrelsen 1962). När Lgr69 kom hade tiden för pryo minskat till två veckor och flyttats till årskurs 9 (Skolöverstyrelsen 1969). Efter Lgr69 kom Lgr80 och då bytte pryo namn till prao och tiden utökades nu till sex till tio veckor som skulle genomföras under elevernas tid i grundskolan (Skolöverstyrelsen 1980). I Lpo94 som styr dagens skola finns inga sådana krav. Tidskraven är ersatta av mål och riktlinjer (Utbildningsdepartementet 1994). Praons betydelse har varit ett samtalsämne under vår studie- och yrkesvägledarutbildning. Betydelsen har inte enbart diskuterats på högskolan utan även under våra praktikperioder på grund- och gymnasieskolor. Praon är fortfarande trots att den tagits bort i ett flertal kommuner, en stor del av många studie- och yrkesvägledares arbetsuppgifter. Vi har undersökt vilken betydelse prao har haft för fyra högskolestudenters studie- och yrkesval. Detta har vi valt då vi velat se om prao har haft någon egentlig betydelse för studie- och yrkesval.

Vi har tagit del av två tidigare examensarbeten som på olika sätt berör prao. Det första undersöker främst elever som nyligen har avslutat en praoperiod. Resultatet visar tydligt att eleverna är nöjda med prao och att de tycker att prao är en mycket viktig del av skolan. 93 procent anser att prao är en viktig del av skolan och 86 procent av de tillfrågade är nöjda med sina praoperioder (Glaad 2010). Den andra studien har gjorts på praons utbredning i de svenska skolorna. Där visar resultatet bland annat att 72 av 75 skolor som svarat i

undersökningen har prao. Majoriteten av skolorna ansåg att prao var meningsfull (Tarland & von Reis 2002).

Praons vara eller icke vara har under åren ofta varit uppe till diskussion (Göteborgs Tidning 2006, Skolverket 2008). Sedan införandet av Lpo94 och det skärpta regelverket för praoplatser (Arbetsmiljöverket 2006), har de senaste åren allt fler kommuner valt att ta bort prao eller att ersätta den med andra alternativ. Åsikterna om prao är många och vi har valt att nedan visa på två sidor i debatten. Anders Lovén lektor och ordförande i programnämnden för studie- och yrkesvägledning på Malmö Högskola ger en bild av prao. Lovén hävdar att den behövs mer idag än tidigare. Eva- Lis Sirén, då Preisz, ordförande i Lärarförbundet och Anders Källström vd på Västsvenska Industri- och Handelskammaren har en annan syn på prao. De å sin sida anser att prao har spelat ut sin roll och att den bör ersättas av något bättre.

Vi har valt att undersöka vilken betydelse prao har på högskolestudenters studie- och yrkesval. Vi är ute efter en direkt koppling mellan val av praoplatser och studie- och yrkesval. Målet med examensarbetet är att ge en ökad förståelse för vilken betydelse prao har på lärarstudenters val av studier och yrke. Detta ser vi som mycket väsentligt då arbetet kring prao fortfarande är en stor del av många vägledares arbete.

1.1 Prao har tjänat ut sin roll

Eva- Lis Preisz ordförande i Lärarförbundet och Anders Källström, vd på Västsvenska Industri- och Handelskammaren debatterade om praons vara eller icke vara i GT Göteborgs Tidning (Göteborgs Tidning 2006). De menar att kopplingen mellan arbetslivet och skolan är viktig, men att arbetsmarknaden i dag inte ser likadan ut som för ett tiotal år sedan. Arbetsmarknaden är rörligare och anställningsformerna annorlunda. Vidare menar de att arbetsuppgifterna är svårare att precisera och att det numer ställs högre krav på utbildning och säkerhet. I takt med arbetsmarknadens förändring anser de att den traditionella prao har spelat ut sin roll.

De pekar på att det är svårt för kommunerna att följa de regler som arbetsmiljöverket ställer på praoplatser och att en följd av det blivit att vissa kommuner tagit bort prao. De hänvisar till resultatet ifrån en undersökning som deras organisationer gjort om prao i Göteborgsområdet. Resultatet att en majoritet av de tillfrågade skolområdena svarat att prao inte fungerar, menar

Preis och Källström visar på att det är tveksamt om praon verkligen behövs. Att kopplingen mellan arbetslivet och skolan är nödvändig tvekar de inte på. Kopplingen behövs för att träna sociala förmågor samt ge en inblick i hur arbetslivet ser ut. De betonar vikten av att företagen behöver en inblick i dagens skola och vilken kompetens eleverna besitter. De saknar väl fungerande mötesplatser både på lokal och regional nivå där näringsliv och skola kan mötas. De pekar på Handelskammarens projekt Handslaget. Handslaget inriktar sig på att öka kontakten mellan företag och skola. Preis och Källström pekar på att samarbetet mellan skola och näringsliv är väsentligt då tillväxten har sin början i skolan. De vill göra sitt bidrag för att öka nya kontakter mellan arbetslivet och skolan. Avslutningsvis debatterar de för att den traditionella praon har gjort sitt och att de behövs något mycket mer (Göteborgs Tidning 2006).

1.2 Rädsla för praon

Anders Lovén debatterar för praon (Skolverket 2008). Han ger en kort historisk tillbakablick om hur praon och den tidigare föregångaren pryon har funnits i den svenska skolan sedan 50-talet. Han menar att praon ofta varit ifrågasatt men att den överlevt och att generationer av svenskar har med dess hjälp fått ett tidigt möte med arbetslivet. Lovén hävdar de kritiska rösterna till trots, att praon behövs mer idag än tidigare då ungdomars kontakt med arbetslivet minskar. Han ser positivt på att kontakten med arbetslivet kompletteras med studiebesök och entreprenörskap men att det på intet sätt kan ersätta praon. Lovén tar i artikeln fram de tre huvudargument han ser i debatten mot praon.

Kritiken har kretsat kring tre argument, brist på platser, arbetsmiljöverkets krav och det mer diffusa otidsenligt alternativt mindre meningsfullt (Skolverket 2008, sid.51).

Han bemöter kritiken att det skulle vara arbetsmiljöverkets hårdare regler som försvårar anskaffningen av praoplats. Han menar att det alltid funnits krav på skolan att ha kontroll över vad som sker på praktikplatserna. De eventuella konflikter som kan uppkomma som följd av ett hårdare regelverk menar Lovén kan lösas med ett smidigare samarbete mellan arbetsgivare och skola. Svårigheten att finna platser handlar enligt Lovén om en brist på en kvalitativ inventering av vad arbetslivet har för möjligheter. Det sista och diffusa argumentet saknar enligt Lovén substans och är ett försök att hitta ytterligare argument när de två första inte räcker till. Han hänvisar i artikeln till en mängd studier gjorda på praons nytta och elevers

uppskattning av den samma. Han menar att samtliga studier visar liknande resultat, att eleverna hyser stor uppskattning av praon och att den haft nytta för deras studie – och yrkesval. Lovén tycker att utgångspunkten kring ämnet bör vara att praon är viktig och att den måste prioriteras. Artikeln avslutats med att Lovén poängterar att praon är en investering för framtiden (Skolverket 2008).

2 Syfte och frågeställning

2.1 Syfte

Syftet med detta examensarbete är att undersöka betydelsen av att göra prao under grundskoletiden för högskolestudenters studie och yrkesval, enligt högskolestudenterna själva.

2.2 Frågeställning

Vilken betydelse har prao under grundskoletiden på förskola/grundskola för lärarstudenters studie och yrkesval, enligt lärarstudenterna själva?

2.3 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa oss när det gäller vilka studenter vi intervjuar. De studenter vi intervjuar skall gå på lärarutbildningen samt ha genomfört del av sin prao under högstadiet på förskola eller skola. Denna avgränsning gör vi på grund av att vi tror att vi då lättare kan se kopplingen mellan praoplatsen och valet av utbildning. Vi har valt att även avgränsa oss när det gäller antalet veckor som studenter på lärarutbildningen ska ha genomfört prao. Studenterna skall ha genomfört minst en veckas prao. Anledningen till detta är att vi anser att en veckas prao är minimum för att kunna bilda sig en uppfattning om vad yrket innebär.

3 Litteratur

Litteraturavsnittet inleds med en historisk bakgrund. Där redogörs för hur tidigare läroplaner behandlat pryo och prao. Därefter redovisas hur den läroplan och de regelverk som styr praoon idag ser ut. Avsnittet avslutas med tidigare forskning, studier och undersökningar.

3.1 Historisk bakgrund

3.1.1 Läroplan för grundskolan 1962

I *Läroplan för grundskolan från 1962 (Lgr62)* beskrivs mål för pryo (Skolverket 1962). Pryon var ett komplement till den teoretiska yrkesorienteringen samt undervisningen i samhällskunskap. Det beskrivs att eleven skulle få tillfälle för personliga erfarenheter av ett begränsat antal yrken. Eleven skulle även få pröva

om han äger de anlag, intressen och övriga förutsättningar, som erfordras för yrkena i fråga (Skolverket 1962,sid.358).

Fransson kopplar syftet med pryo i Lgr62 med ett matchningstänkande, där det finns givna förhållande hos individ och arbetsliv som ska stämma överens (Fransson 2001). Avsikten med pryo är även att ge eleven kunskap om arbetslivet, arbetsmiljö samt relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare och mellan över- och underordnad. Omfattningen av den praktiska yrkesorienteringen skulle normalt vara tre veckor under årskurs 8 och eleven bör pröva två eller tre yrken under denna tid (Skolverket 1962). Enligt Fransson betonades det i Lgr62 att eleven skulle få möjlighet att pröva yrken som låg nära det eleven tänkte arbeta med i framtiden, men om eleven hade mindre genomtänkta önskemål skulle yrkesvägledaren hjälpa eleven till ett mer realistiskt val av praktikplats (Fransson 2001). I planeringen av pryo skulle om så krävdes samråd med berörda myndigheter och arbetsförmedlingsorgan göras. Pryon ingick som ett led inför yrkesvalet även om valet skedde direkt efter avslutad obligatorisk skolgång eller efter fortsatta studier (Skolverket 1962).

3.1.2 Läroplan för grundskolan 1969

I mål för den praktiska yrkesorienteringen i *Läroplan för grundskolan* från 1969 (Lgr69), beskrivs hur Pryon är ett led i skolans undervisning och den skall ge eleven ökad uppfattning om arbetsliv, arbetsmiljö och arbetsuppgifter. Tillsammans med övrig studie- och yrkesorientering skall pryon

bidra till elevens yrkesvalsmognad och vara ett underlag för självständiga beslut i kommande val av studie- och arbetsuppgifter (Skolverket 1969,sid.199).

Pryons genomförande har i och med införandet av Lgr69 bytt årskurs. Nu skulle eleven om det var möjligt genomföra två veckors pryon på en arbetsplats i årskurs 9 istället för som tidigare i årskurs 8. Valet av plats var fritt för eleven och deras önskemål skulle om det var praktiskt möjligt följas. Under årskurs 8 skulle eleven ha minst tre studiebesök på arbetsplatser. Studiebesöken knöts till undervisningen i berörda ämnen. Jämställdheten får i och med Lgr69 ett större utrymme. Detta syns bl.a. tydligt på att i Lgr62 är eleven en han, medan eleven i Lgr69 är ett neutrum (Skolverket 1969).

Fransson (2001) anser att det huvudsakligen är samma intentioner för pryon i Lgr69 som i Lgr62, men hon pekar på en rad förändringar. Hon menar att det skett en utveckling i samhället och det efterfrågas nu mer utbildad arbetskraft. Gymnasiala utbildningen och även yrkesutbildningar har växt kraftigt och många av eleverna går nu längre i skolan. Denna utveckling menar hon kan ses även i Lgr69. Fokus ligger inte som i Lgr62 på specifika yrken utan har förändrats till att handla mer om arbetslivet i stort. Yrkesvalet ses inte heller längre som ett engångsval utan ett val som kan förändras och omprövas. Därför ska eleven förberedas för ett alltmer föränderligt samhälls- och arbetsliv.

3.1.3 Läroplan för grundskolan 1980

I *Läroplan för grundskolan* (Lgr80) har praktisk yrkesorientering (Pryon) bytt namn till praktisk arbetslivsorientering (Prao). Prao är en del av arbetslivsorienteringen och den skall liksom skolan i stort motverka begränsningar av studie- och yrkesvals beroende på social och kulturell bakgrund, samt status och genus. Tiden för praon har i och med införandet av Lgr80 utökats. Eleverna har nu rätt till minst sex veckors och maximalt tio veckors praon under deras

tid i grundskolan (Skolverket 1980). Även intern prao införs. Eleven fick under någon dag följa skolpersonalen i deras arbete. Prao delas i Lgr80 upp i tre fasta sektorer och syftet är nu även att ge eleverna en chans att inte bara möta yrken som de själva är intresserade av. Eleven skall under högstadiet genomföra minst tre veckolånga praoperioder i tre olika arbetslivssektorer.

Teknik och tillverkning

Handel, kommunikation, service, jord- och skogsbruk

Kontor och förvaltning, vård och undervisning (Skolverket 1980, sid. 29).

Fransson (2001) pekar på att kontakterna mellan skolan och arbetslivet ytterligare vidgas i Lgr80. Kontakten med arbetslivet sågs nu som en pedagogisk resurs som skulle bidra till att göra ämnesundervisningen mer konkret. Fransson pekar på ytterligare förändringar. En könsstyrd prao introduceras. Skolan skulle nu verka för att pojkar skulle få en inblick i kvinnodominerade yrken och flickor i mansdominerade. Även begränsningar av yrkes- och studieval grundade av social bakgrund och bristande motivation skulle motverkas med val av praoplats (Fransson 2001).

3.2 Styrdokument och regelverk

3.2.1 Lpo94

I *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo94* som styr skolan idag finns inte något av begreppen prao eller pry (Utbildningsdepartementet 1994). Tidsbestämd arbetslivspraktik regleras inte längre, istället ges strävansmål och riktlinjer inom området skolan och omvärlden. Eleverna ska få underlag för att välja fortsatta studier och för detta förutsätts förutom ett samarbete med gymnasieskolan även samverkan med arbetslivet och närsamhället.

Alla som arbetar i skolan skall

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö och
- bidra till att motverka sådana begränsningar i elevens studie- och

yrkesval som grundar sig på kön eller social eller kulturell bakgrund (Utbildningsdepartementet 1994, sid.15).

Fransson (2001) beskriver hur Lpo94 har ett annat upplägg och hur den textmässigt är betydligt tunnare än tidigare läroplaner. Att jämföra den med tidigare läroplaner blir därför svårt. Den kurspaneliknande text om skola – arbetsliv som finns i Lgr80 finns inte längre. Elevernas möjligheter till egna erfarenheter från arbetsplatser andra än den egna skolan har liksom de arbetslivsorienterade inslagen fått allt mindre utrymme i och med Lpo94. Detta till trots menar Fransson att det inte skett några större förskjutningar i innehåll, vad gäller mål och ansvar för den verksamhet som ska ge eleverna erfarenheter ifrån arbetslivet, för att göra väl underbyggda val av studier och yrke (Fransson 2001).

3.2.2 Allmänna råd om studie- och yrkesorientering

År 2009 gav Skolverket ut *Allmänna råd om studie- och yrkesorientering*. De allmänna råden kom som en följd av de brister som kommit fram i skolverkets utvärderingar av hur studie- och yrkesorientering fungerar under 2005 och 2007. Skolverket pekar på en rad brister i skolor och kommuners arbete med studie- och yrkesorientering. En av de brister som tydligt pekas ut är samarbetet mellan skolan och arbetslivet. Skolverket ger ut allmänna råd i en rad områden inom skolans verksamhet.

Ett allmänt råd utgår från en eller flera författningar. Det anger hur man kan eller bör handla och syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och att främja en enhetlig rättstillämpning (Skolverket 2009, sid. 5).

Skolverket ger en rad råd när det gäller skolornas kontakt med arbetslivet. De menar bl.a. att det är viktigt att eleven möter yrkesverksamma vuxna och att eleven även får göra olika arbetsuppgifter. Dessutom pekar skolverket på att elevernas erfarenheter ifrån arbetslivet ska kopplas både till skolans vägledning och undervisning (Skolverket 2009).

3.2.3 Arbetsmiljöverket

Förutom läroplan och styrdokument styr även arbetsmiljöverkets regelverk praoen. Reglerna säger att praoeleven bara får göra enkelt och riskfritt arbete. Skolan ska välja lämpliga riskfria praktikmiljöer. Skolan ska även kontrollera att det på praktikplatsen genomförs en introduktion och att eleven får en handledare. Slutligen är skolan skyldig att informera

arbetsgivaren om elevens färdigheter, kunskaper och om elevens mognad skiljer sig från det för åldern normala (Arbetsmiljöverket 2006).

3.3 Tidigare forskning, studier och undersökningar

3.3.1 Skola - arbetsliv

På uppdrag av Skolverket har Karin Hirasawa och Åsa Sundelin (Skolverket 2003) genomfört en intervjustudie på tre grundskolor i Stockholmsområdet. Studien syfte är att visa på hur man i grundskolan arbetar med och vill arbeta med frågor om skola - arbetsliv. I rapporten framkommer det att praon och därmed området skola - arbetsliv har minskat i omfattning under de tio senaste åren. För att få svar på sitt syfte har de valt att intervjua elever, lärare och studie- och yrkesvägledare. Rapporten är indelad i två delar. Första delen beskriver hur lärare och vägledare ser på kopplingen mellan skola och arbetsliv. Andra delen visar på elevernas föreställningar om skola - arbetsliv.

Lärarna och vägledarna anser att i en tid när kopplingen till arbetslivet blir alltmer avlägsen för eleverna är det viktigt att koppla skolan till arbetslivet. De intervjuade menar att eleverna har liten kunskap om arbetslivet. De upplever också att arbetslivet av eleverna räknas som den riktiga världen med andra krav och regler. Lärarna och vägledarna menar att praon leder till att eleverna får ökade kunskaper om sig själva, specifika yrken och arbetslivet i stort. Praon ses även som ett redskap för elevers framtida studie och yrkesval men också som ett redskap lärarna kan använda i sin undervisning. De intervjuade vägledarna beskriver att det finns mest praoplatser inom handel, barnomsorg och restaurang. Detta har som följd att det främst är dessa delar av arbetslivet som synliggörs.

I del två av boken beskrivs elevernas uppfattningar av området skola - arbetsliv. Eleverna tycker att de genom praon får en verklighetstrogen bild av arbetslivet, vidare tror de att den bilden inte kan fås på annat sätt än med ett fysiskt möte med arbetslivet. Eleverna beskriver hur de behöver praon för att förstå hur det är att arbeta, och inse vad som väntar dem efter skolans slut. Ansvarstagande, upptäcka sina egna kompetenser och att passa tider är några av de exempel som kommer fram under intervjuerna av vad eleverna anser att praon bidrar med. Eleverna ser praon som en viktig erfarenhet som underlättar för dem när de ska välja yrke och utbildning.

I den avslutande diskussionen lyfter författarna fram att samtliga av de intervjuade framhöll praon som den stora delen i skolans koppling till arbetslivet. Författarna menar att på de skolor de undersökt är alla eniga om praons betydelse för elevernas förberedelse inför arbetslivet

Eleverna får genom praon en erfarenhet av arbetslivet som bidrar till att de in på bara skinnet får kunskap om hur arbetslivet fungerar. Arbetslivet går från att vara något abstrakt till att eleverna får en konkret upplevelse av sig själva, arbetslivet och sin egen relation till arbetslivet (Skolverket, 2003, s 68).

Författarna menar att de under intervjuerna upptäckt att praon också har andra syften än att bidra till att skolan arbetar i den riktning som ges i Lpo94. De lyfter fram att både personal och elever nämner ett fostrande syfte med praon. Att eleverna lär sig att passa tider och sköta sitt arbete. Författarna ser praon som en konkret väg för eleverna att nå kunskap om arbetslivet. De lyfter fram att både vägledare och lärare menar att praon är en möjlighet för eleverna att vidga sina perspektiv.

3.3.2 Beslutsunderlag för väljande

2004 gav Skolverket ut en kunskapsöversikt (Skolverket 2004). Översikten skrevs som en följd av att skolverket ansåg att det fanns en kunskapslucka inom området ungdomars strategier och beslutsunderlag när det gäller val av studier och yrke. Texten redovisar kunskapsläget om ungdomars tänkande, agerande och utvecklande av strategier när det gäller val av studier och karriär. Författarna ser även bakåt på hur samspelet mellan det svenska utbildningssystemet och den politiska styrningen sett ut. Författarna kommer fram till att det finns ett ytterst begränsat utbud av svensk forskning kring ungdomars strategier och beslutsunderlag vid val av studier och karriär. Med stöd från de studier som Lindh & Fransson ändå funnit visar de en bild av den utveckling som skett de sista decennierna där antalet valmöjligheter av studier och yrken dramatiskt har ökat för ungdomarna. De ökade möjligheterna har även ökat kraven på individen. Dagens ungdomar ställs inför en annan problematik än tidigare. Det är svårare för ungdomarna att orientera sig, när mål och medel blivit allt mer diffusa och rörliga än tidigare (Skolverket 2004).

3.3.3 Uppfattningar om studie och yrkesorienteringen

Henrysson (1994) skriver om elevers och skolpersonals uppfattningar om den dåvarande så kallade syoverksamheten och arbetslivsorienteringen. Huvudproblemet handlar om skolans

strävan efter att ge elever förutsättningar inför mötet med arbetslivet. Studie och yrkesorienteringen är enligt Henrysson, viktig för skolans strävan mot detta mål. Hur skolan lyckas leva upp till detta mål, beror till stor del på vilket engagemang som olika aktörer visar mot studie och yrkesledarverksamheten (Henrysson 1994). Henrysson (1994) skriver om en undersökning som gjordes 1980. Undersökningen belyser kopplingen mellan skola och arbetsliv. Resultatet visade att ungdomar fick för lite kunskap om arbetslivet under skoltiden. Ungdomarna upplevde att skolans anknytning till arbetslivet inte var tillräcklig samt att undervisningen om arbetslivet var alltför teoretisk. Resultatet av den undersökning som Henrysson genomfört, visar att elever ser praon som ett positivt inslag i skolan. Det som eleverna upplever mest positivt är främst arbetstiderna samt de sociala kontakterna. En del elever påpekade också hur krävande arbetslivet kan vara. Lärare som har blivit intervjuade, menar att en del elever tar skolarbetet på större allvar när de kommer tillbaka från sina praoplatser. Intervjuade studie- och yrkesvägledare säger också att en del elever som är skoltrötta, växer i samband med praon då de ser att det finns en värld utanför skolan där de passar (Henrysson 1994).

Henrysson påpekar också att praon inte enbart handlar om orientering i arbetslivet, utan också att eleverna vill testa yrken som de kan tänka sig att arbeta med i framtiden. För att praon ska vara meningsfull, är det viktigt enligt eleverna att de får vara aktiva. En del elever menar att de inte får en rättvis bild av arbetslivets villkor samt att praon då kan upplevas som långtråkig. Henrysson skriver också att självkännedom hos eleverna tycks öka när de genomför praon. Både elever och skolpersonal anser att självkännedom blir större då eleverna sätts i situationer och uppgifter som skolan inte erbjuder (Henrysson 1994). Den gemensamma synen på praon är att den är värdefull inför elevernas intåg i vuxenlivet och arbetslivet. Elevernas har i regel positiva minnen av praoperioderna. Det som eleverna upplever positivt är erfarenheten av arbetslivet samt den inblick i olika yrken som praon ger. För att få en rättvis bild av arbetslivet, anser eleverna att de bör bli delaktiga i arbetsuppgifterna. Skolpersonalen menar att elevernas motivation ökar i skolan samt att självförtroendet många gånger stärks efter praon perioderna (Henrysson 1994).

3.3.4 Kvalitet på studie- och yrkesorientering inom grundskolan

År 2007 gjorde Skolverket en granskning av kvaliteten på studie- och yrkesorienteringen på grundskolan. För att kontrollera kvaliteten på vägledningen, genomförde Skolverket intervjuer

på tretton grundskolor i sex kommuner. I granskningen ses på hur studie- och yrkesorienteringen fungerar i stort men även inom specifika områden som kontakten mellan skolan och arbetslivet. Skolverket visar på att det finns stora brister i kunskapsområdet skola – arbetslivet. De menar att den förberedelsen som ska ges inför framtiden genom kunskap om arbetslivet, begränsas till några veckors praon och de ser en frånvaro av en kontinuerlig process i frågan under elevens skolgång. Skolverket anser att för- och efterarbetet med praon fungerar högst bristfälligt. Granskningen beskriver hur både elever och lärare vill ha mer flexibilitet inom området med mer studiebesök samt tema- och projektarbeten. Skolverket påvisar att elevernas erfarenheter från arbetslivet endast i liten utsträckning används i undervisningen. Detta trots att lärare påtalar tydliga vinster med att ta del av elevernas arbetslivserfarenhet i undervisningen. De elever som ingår i studien vill ha ökat stöd i kontakten med arbetslivet och att den på tydligare sätt kopplas till undervisningen.

Studien visar emellertid att få insatser görs för att utveckla arbetssätt och former för skola – arbetsliv och väva in det i skolans undervisning (Skolverket 2007, sid.47).

3.3.5 Elevernas åsikter om praon

År 2006 gjorde Svenskt Näringsliv en enkätundersökning, *Enkät bland 21-åringar 2006* där svar från 1003 personer som är 21 år gamla redovisas (Svenskt Näringsliv 2006). Syftet med rapporten är att bland annat utvärdera vilken syn de har på praon och praktik. Rapporten visar också hur kontakten med arbetslivet har fungerat under undersökningsgruppens skolgång. 94 procent av de tillfrågade hade genomfört praon under sin högstadietid. Tre fjärdelar av de som genomfört praon såg sina sammantagna praotider som lärorik eller mycket lärorik. 61 procent av de tillfrågade menade att praon inte alls var värdefull inför valet av gymnasieprogram. På frågan om praoperioderna i högstadiet påverkat deras beslut kring jobb och framtid efter gymnasiet svarade 69 procent nej inte särskilt mycket, eller inte alls. 70 procent av 21 åringarna instämde helt och hållet på påståendet att praon är ett bra tillfälle att prova på ett yrke (Svenskt Näringsliv 2006).

3.3.6 Praoverksamhet i Sverige

Tarland och von Reis (2002) undersöker praoverksamhetens organisering i svenska skolor. Författarna tittar också på praoverksamhetens omfattning samt ansvarsfördelning. Undersökningen tittar också om det finns några eventuella alternativ till praon. De har använt

sig av en kvantitativ metod och 105 enkäter har skickats ut till olika skolor i Sverige. Resultatet visar bland annat att 72 av 75 skolor har praon. Majoriteten av skolorna ansåg att praon var meningsfull. Av 67 stycken skolor, kryssade 52 stycken på fem eller sex på en skala 1-6. Där ett är meningslöst och sex mycket meningsfullt.

3.3.7 Vad är praon bra för?

I sitt examensarbete, genomförde Sara Glaad enkätundersökningar ibland elever i årskurs 9 på två kommunala grundskolor. Hon gjorde även kvalitativa intervjuer med tjänstemän som arbetar med praon i kommunen. Syftet med hennes undersökning var att undersöka vilken uppfattning elever har om praon och hur deras uppfattningar stämde överens med den uppfattning som berörda tjänstemän hade. Hon undersöker även hur kommunen lever upp till Skolverkets *Allmänna råd om Studie och yrkesorientering*. Undersökningen av elevernas uppfattningar om praon består 188 av 200 korrekt besvarade enkäter. Resultatet visar tydligt att eleverna är nöjda med praon och att de tycker att praon är en mycket viktig del av skolan. 93 procent anser att praon är en viktig del av skolan och 86 procent av de tillfrågade är nöjda med sina praoperioder. En stor del av eleverna efterfrågar mer praon och ett flertal kan tänka sig att i framtiden arbeta med de saker de upplevt på praoplatserna. 68 procent efterfrågar mer praon och 46 procent kan tänka sig att arbeta med det de upplevt på praon. Resultatet av intervjuerna med berörda tjänstemän visar att de båda gruppernas uppfattning av praon till stora delar samstämmer (Glaad, 2010).

3.4 Sammanfattning

Hirasawa och Sundelin hade syftet att visa på hur man i grundskolan arbetar och vill arbeta med frågor kring skola - arbetsliv. Resultatet visade att lärare och vägledare tyckte praon var viktig för eleverna och behövdes när kopplingen mellan skola och arbetsliv blir att mer avlägsen. Eleverna såg på praon som en viktig erfarenhet som underlättar för deras studie och yrkesval (Skolverket 2003). Lindh och Fransson skrev på uppdrag från skolverket en kunskapsöversikt som redovisar kunskapsläget om hur ungdomar tänker och agerar vid val av studier och yrke. Resultatet visar att kraven har ökat för ungdomarna då studie och yrkesvalen dramatiskt har ökat (Skolverket 2004). I Henryssons avhandling belyses elever och skolpersonals uppfattningar kring syverksamheten och arbetslivsorienteringen. Hans resultat visar att ungdomarna fick för lite kunskap om arbetslivet under skoltiden (Henrysson 1994).

För att ge läsaren en bakgrund i ämnet har även kopplingar till styrdokument, undersökningar och studier som inte kan klassas som forskning gjorts. I arbetet med denna uppsats upplevdes svårigheter att finna relevant forskning kring området. Även i den lästa litteraturen tar författarna upp att det finns ringa forskning när det gäller ungdomars tankar kring studie och yrkesval (Skolverket 2004).

4 Teori

Teoriavsnitten belyser tre stycken teorier. Den första teorin är learning by doing som innebär att lära genom praktisk övning. Den andra teorin är Social cognitive career theory (SCCT). Den menar att vi gör val av studier och yrke efter egen uppfattad färdighet och uppskattning ifrån vår omgivning. Den avslutande teorin Person – Environment – Correspondence Theory (P-E-C) bygger på ett samspel mellan personen och miljön.

4.1 Learning by doing

John Dewey var professor i filosofi, psykologi, samt pedagogik. Han grundade begreppet learning by doing. I denna teori sammanfattade han teorin om lärandet och kunskapen. Dewey anser att aktiviteter med händer och kropp måste bevaras. Praktiken måste finnas med, annars bli teorin inte begriplig och om teorin inte finns med, blir praktiken inte begriplig (Egidius 2009). Enligt Dewey, är den kunskap som står i böcker död och ofruktbar. Egentlig kunskap uppstår istället när böckernas kunskap stimulerar till ett aktivt sökande (Egidius 2009). Den kunskap som skolelever tar in från böcker och lektioner, är inte riktig kunskap förrän eleverna har blivit delaktiga i en process eller sett det i rätt sammanhang. Ordagrant översätts learning by doing ”att lära genom att göra”. Dewey ansåg också att inläring bör ske när arbete sker med praktiska uppgifter och inte enbart från böcker. För att kunna förberedas inför yrkeslivet och vuxenlivet på ett bra sätt, ska en elev ut i samhället och utföra uppgifter liknande de ute i samhället (Nationalencyklopedin, 2010).

4.2 Social cognitive career theory

Social cognitive career theory (SCCT) härrör huvudsakligen från Albert Bandura´s “general social cognitive theory”. Bandura betonar hur samspelet mellan de tankar personen har om den egna förmågan och de positiva förstärkningar personen får ifrån den social miljö han agerar i påverkar personens väljande. SCCT modellen är en gemensam funktion av den övertygelse vi har på vår egen förmåga och det resultat vi förväntar av en specifik situation.

Människor uttrycker intresse för de yrken och utbildningar som de tror att de kan prestera bra inom och som samtidigt ger positiv respons ifrån omgivningen. Under vår barn- och ungdomstid exponeras vi för en mängd olika aktiviteter till exempel hantverk, musik, idrott och matematik mm. Aktiviteter som kan ha påverkan på vårt framtida yrkes och studieval. Vi har olika förutsättningar och kapacitet för olika typer av aktiviteter. Enligt SCCT är det högst troligt att vi återigen utsätter oss för de typer av aktiviteter där vi känner positiv förstärkning både ifrån oss själva och ifrån de människor vi har omkring oss ”de signifikanta andra”. Om vi får negativ eller ingen respons ifrån de signifikanta andra är chansen stor att val som varit fullt relevanta för oss stryks, då vi strävar efter att vara i miljöer där vi får positiv förstärkning. Teorin menar att det är tveksamt att framstående matematiker eller basketproffs hade blivit just det enbart som en följd av genetiska arv. Omgivningen behövs för att förse individen med både praktiska hjälpmedel i det här fallet böcker och basketbollar, men även positiv förstärkning (Brown 2002).

4.3 Person – Environment – Correspondence Theory

Person – Environment – Correspondence Theory (P-E-C) bygger på interaktionen mellan personen (P) och miljön (E). För att en överensstämmelse (C) ska uppstå mellan personen och miljön, måste personen bidra med något som miljön efterfrågar samtidigt som miljön erbjuder något som personen har behov av. När detta inträffar, vill både personen och miljön fortsätta interaktionen. När överensstämmelse inte uppnås mellan miljön och personen måste miljön eller personen förändra sig för att interaktionen ska fortsätta. Interaktionen avbryts om ingen förändring uppstår. I så fall avslutas samarbetet mellan personen och miljön. Personen söker då en ny miljö och miljön söker nya personer (Brown 2002).

5 Metod

Vi har använt oss av semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Trost (2005) skriver att kvalitativa intervjuer utmärks av att genom enkla och raka frågor, går det att få ut innehållsrika svar. Anledningen till valet av denna metod är att vi velat gå in på djupet under intervjuerna, då vi anser att detta ger en god helhetsförståelse, då vår forskningsfråga är relativt vid. Vi valde mellan kvantitativ metod och kvalitativ metod. Larsen (2009) skriver om kvantitativ metod och dess nackdelar. Larsen anser att den information som ges av intervjupersoner under en kvantitativ metod är begränsad. Om vi exempelvis skulle använda oss av en kvantitativ metod, anar vi då att svaren inte skulle bli lika djupgående. Därför valde vi att använda oss av en kvalitativ intervjumetod. Larsen (2009) skriver om vilka fördelar som finns med en kvalitativ metod. En av de största fördelarna som vi anser är att det finns möjlighet till att ställa följdfrågor för att få en fördjupad förståelse av intervjupersonernas svar. Intervjupersonerna kan dessutom be om vidare förklaring av frågor som ställs (Larsen, 2009). Detta är något som oftast inte kan göras vid en kvantitativ undersökning. Detta är de största argumenten till vårt val av metod.

Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer (Dalen, 2008). Anledningen är att vi anar att det med enbart fastställda frågeformuleringar, skulle varit svårt att få ut maximal information under intervjuerna. Vi ville ha möjligheten att ställa följdfrågor till intervjupersonerna när vi kände att informationen inte var tillräcklig. Vi har använt oss av en intervjuguide där vi utgått ifrån samma frågor till samtliga intervjupersoner för att underlätta sammanställningen av svaren. Vi är medvetna om att vi har ställt retrospektiva frågor till intervjupersonerna. Enligt Trost (2005), ger retrospektiva frågor svar på hur intervjupersoner idag upplever hur det var förr. Detta kan medfölja vissa svårigheter då glömska och omtolkningar kan uppstå. Ofta kan det dock finnas en anledning till att ställa dessa frågor. Om intervjuaren är skicklig, går det att arbeta fram hur intervjupersonen upplevde det förr. Det gäller då att få intervjupersonen att gå tillbaka i minnet.

5.1 Urval och undersökningsgrupp

Vi har genomfört intervjuer med fyra stycken studenter på en lärarutbildning i södra Sverige. Anledningen till valet av antalet intervjupersoner är den tidsbegränsning som finns. Dalen skriver följande

En utgångspunkt är att antalet informanter inte kan vara för stort, eftersom både genomförandet av intervjuerna och bearbetningen av dem är en tidskrävande process (Dalen 2008, s 54).

Även Trost (2005) anser att urvalet ska vara begränsat. Om urvalet är för stort blir det svårt att få en överblick över materialet och särskilja detaljer. De krav som vi har haft på intervjupersonerna är att de ska studera på lärarutbildningen samt att de ska ha genomfört minst en veckas prao på högstadiet inom förskola/grundskola. Valet av antalet veckor motiverar vi med att vi anser att en vecka är absolut minimum för att kunna bilda sig en uppfattning om yrket samt skolan som arbetsplats.

Vi har valt att intervjua studenter om deras prao- period under högstadietiden på grund av att det är under denna tid som de flesta elever genomför sin prao. Anledningen till att intervjupersonerna ska studera på lärarutbildningen och ha genomfört sin prao inom skolväsendet är att vi anser att möjligheten då blir större att kunna se på praons betydelse för framtida studie- och yrkesval. Vi valde vårt urval på grund av att vi anade att relativt många lärarstudenter har genomfört sin prao inom skolväsendet. Vi ansåg att detta skulle göra det enklare för oss att hitta våra intervjupersoner. Som vi nämnt tidigare, anser vi möjligheten till att undersöka praons betydelse för kommande studie och yrkesval blir större om vi intervjuar personer som har genomfört sin prao inom det område som de läser idag.

Intervjupersonerna ska vara i åldrarna 20-28. Anledningen till vår ålderskategorisering är att vi ville intervjua personer som fortfarande har en relativt klar bild av högstadietidens prao. Angående könsfördelningen på intervjupersonerna, var detta inte bestämt i förväg. Detta motiverar vi med att vi inte har haft för avsikt att jämföra kvinnor och mäns åsikter i examensarbetet. Vi har gjort ett bekvämlighetsurval när det gäller val av intervjupersoner. Enligt Trost, är bekvämlighetsurval en praktisk och ofta använd metod. Metoden innebär att man helt enkelt frågar personer eller sätter upp anslag i den miljö som anses som lämplig (Trost 2005). Vi har valt att fråga personer som vi har mött på en lärarutbildning om de matchar vårt urval samt om de kan tänka sig att ställa upp. Anledningen till att vi väljer att intervjua lärarstudenter på en högskola i södra Sverige, är just vår närhet till denna.

5.2 Undersökningsinstrument

Dalen (2008) menar att det är av stor betydelse att utforma en intervjuguide när det handlar om semistrukturerade intervjuer. När vi skapade vår intervjuguide, hade vi för avsikt att täcka de viktigaste områdena som rör vår frågeställning. Vi utgick då efter fyra olika områden. Under varje område valde vi ut ett antal frågor (se bilaga 1). De fyra olika områdena var bakgrund, praons upplägg, åsikter och lärdomar av praon samt praons bytelse för studie och yrkesval. När vi arbetade fram frågorna i vår intervjuguide, hade vi för avsikt att i inledningen, ställa frågor som skulle få intervjupersonen att känna sig avslappnad. Enligt Dalen (2008), bör intervjuguiden vara utformad på så vis att den belyser mer centrala områden i mitten av intervjun. För att eventuellt kunna korrigera vår intervjuguide, genomförde vi två pilotintervjuer (Larsen 2009). Vi genomförde då två intervjuer med två personer som hade genomfört prao under högstadiet. Detta upplevde vi som mycket värdefullt, då vi korrigerade vissa frågor efter dessa två pilotintervjuer. Inför våra intervjuer har vi delgivit våra intervjupersoner den intervjuguide som vi använt oss av. Anledningen till detta är att intervjupersonerna då kunde vara väl förberedda på de områden som vi frågade om.

5.3 Genomförande

Vi tog kontakt med våra intervjupersoner på en lärarutbildning i södra Sverige. Vi frågade totalt åtta personer, varav tre stycken var villiga att ställa upp på intervju och passade in på våra urvalskriterier. Vi fick ett bortfall, då en intervjuperson av okänd anledning inte kunde ställa upp för intervjun. Vi fick användning av snöbollsmetoden som innebär att en person ger tips om andra personer som kan vara värda att samtala med om det aktuella ämnet (Larsen 2009). Två av intervjupersonerna, gav oss vidare förslag på personer som passade in på våra urvalskriterier. Totalt intervjuades fyra studenter. Eftersom de flesta platser har både för och nackdelar, ska intervjupersonerna få välja plats för intervjun (Troost 2005). Om inte intervjupersonerna har haft några andra förslag, har vi föreslagit ett grupprum i högskolans lokaler. Detta ansåg vi vara lämpligt på grund av att miljön var ostörd. Tre av intervjuerna genomfördes på högskolan, medans en intervju genomfördes i intervjupersonens hem.

De redskap som använts under intervjuerna är en intervjuguide samt en videokamera som enbart var ämnad till att spela in ljud. Vi har filmat med linslocket på. Dalen skriver om

tekniska hjälpmedel och hon föreslår ljudband eller minidisk (Dalen 2008). Anledningen till vårt val av kamera är att vi inte hade tillgång till en bandspelare. Under intervjuerna har vi båda närvarat och deltagit. Inför intervjuerna, delade vi upp frågorna i intervjuguiden i förväg. Dock har vi haft friheten att kunna bryta in och ställa följdfrågor. Enligt Trost, kan det vara positivt att vara två intervjuare, då informationsmängden och förståelsen oftast ökar (Trost 2005). Efter genomförda intervjuer har vi transkriberat intervjumaterialet. Syftet med transkriberingen var att få en klar struktur i intervju svaren och att inte missa betydande information. Vi har valt att inte transkribera den information som inte haft relevans för vårt syfte.

5.4 Etik

Vetenskapsrådet skriver bland annat om fyra stycken krav som ska genomsyra forskningen (Vetenskapsrådet 2002). Dessa krav har vi följt under vår undersökning. Vi valde att berätta om de olika kraven för intervju personerna i samband med vårt första möte med dem. Den första delen var informationskravet. Den innebar att informera intervju personerna om deras roll i undersökningen. Vi har också informerat informanterna om att deras medverkan var frivillig samt att de kunnat avbryta när de velat. Den andra delen är samtyckeskravet. För att uppfylla detta krav, har vi meddelat intervju personerna att de hade rätten att bestämma på vilka villkor de skulle delta. Deltagandet i undersökningen var valfritt och om intervju personerna hade valt att avbryta sin medverkan, skulle inte detta påverka intervju personerna negativt.

Vi har också valt att informera om konfidentialitetskravet. Detta krav innebär att deltagarna garanteras anonymitet. Vi har informerat om att vi som forskare har tystnadsplikt samt att obehöriga inte kommer att kunna ta del av deltagarnas personuppgifter. För att uppnå detta krav, har vi valt att skriva i vår undersökning att vi intervjuat lärarstudenter som studerar i södra Sverige. Det sista kravet som vi har informerat om är nyttjandekravet. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som insamlats för forskningsändamål inte får användas för kommersiellt bruk eller för syften som inte är vetenskapliga. Detta är något som vi har garanterat intervju personerna (Vetenskapsrådet 2002).

5.5 Validitet och reliabilitet

Trost förklarar begreppet reliabilitet på följande sätt:

Inte sällan menar man med reliabilitet att en mätning vid en viss tidpunkt skall ge samma resultat vid en förnyad mätning (Trost 2005, s 111).

Idén bygger dock på kvantitativa studier, där värden på variabler anges. Därför är det egendomligt att tala om reliabilitet där intervjupersoner beskriver känslor och tankar, som i kvalitativa intervjuer (Trost 2005). Larsen (2009) menar också att det inte är helt enkelt att kunna säkerställa att en kvalitativ undersökning har hög reliabilitet. Intervjupersonen kan möjligtvis påverkas av både situationen och vem intervjuaren är (Larsen 2009).

Enligt Larsen (2009), kan det däremot vara enklare att få en högre validitet i en kvalitativ undersökning än i en kvantitativ. Thurén (2007) menar, att en undersökning har hög validitet om den information som samlas in har en relevans för den aktuella frågeställningen. Vi anser att vår undersökning har hög validitet, då vi hållit oss till den information som är relevant för vår frågeställning och det syfte som vi haft med vår undersökning. Validiteten ökar också när det finns en process som är flexibel, där frågorna i intervjun kan ändras i efterhand (Larsen 2009).

6 Resultat

I detta kapitel redovisas de fyra intervjuerna. Först ges en kort presentation av intervjupersonerna. Samtliga namn är fingerade för att inte röja deras identitet. Därefter redovisas resultatet efter följande teman. Praons upplägg, åsikter och lärdomar av praon och praons betydelse för studieval. Resultatet är disponerat så att intervjupersonernas svar redovisas var och en för sig inom ramen för varje tema.

6.1 Presentation av intervjupersonerna

I denna presentation beskrivs de fyra personer som intervjuats. Intervjupersonerna beskrivs kort då inte någon längre presentation är relevant för syftet. Anders är 23 år och läser tredje terminen på lärarutbildningen han går inriktningen idrott och fysiskbildning. Barbro 24 år och Diana 23 år läser på lärarutbildningen till förskolelärare med behörighet för grundskolan med inriktning barn och ungdomsvetenskap. De läser den sjunde och sista terminen på utbildningen. Även Carina 27 år läser lärarutbildningen till förskolelärare med behörighet för grundskolan med inriktning barn och ungdomsvetenskap. Hon går sin första termin.

6.2 Praons upplägg

Under detta område redovisas de frågor som kretsar kring praons upplägg. Frågor har ställts om hur lång tid de intervjuade har genomfört prao inom förskola/skola, om de valt praoplatsen själva och vad de har sett, upplevt och fått göra under deras praoperiod.

6.2.1 Anders

Anders minns att han var ute två veckor på prao under sin högstadietid. Han genomförde sin prao på sin tidigare grundskola hos en idrottslärare. Han valde sin praoplats själv. Anledningen till detta var att han alltid har trott att han har velat bli idrottslärare. Ytterligare anledning till att han valde den aktuella skolan var att han trivdes där under sin tid på låg och

mellanstadiet samt närheten från sitt hem. Han följde under dagarna mestadels med idrottsläraren och hjälpte till med småsaker och delar av övningar.

Ja och sen fick man inte hålla i någonting utan det var mest att man följde efter och lärde sig hur det fungerade.

6.2.2 Barbro

Barbro var osäker på hur länge hon genomförde prao under sin högstadietid. Hon tror att det var minst en vecka. Hon valde själv att genomföra sin prao i en första klass. Anledningen till detta var att hon alltid har tyckt om barn och trodde att det var det som hon ville arbeta med i framtiden. Hon minns inte speciellt mycket av vad hon fick göra mer än att gå runt och hjälpa till men hon minns miljön desto tydligare.

Jag har inte så stor erfarenhet av till exempel en första klass, så om jag idag ska tänka på hur det ser ut i en första klass, då tror jag att jag kan få upp bilder av hur det var under dom praodagarna eftersom jag inte har någon annan erfarenhet annat än när jag själv gick i första klass och det har jag inget minne av.

6.2.3 Carina

Carina gjorde två veckors prao på en förskola. Hon kände att det kanske var för lite tid för att kunna skaffa sig en uppfattning om yrket och hon hade gärna haft en vecka till. Platsen valde hon själv och anledningen till hennes val var att hon tyckte att barn var gulliga. Under sin praotid, upplevde hon inte att hon skötte barnen utan hon lekte mest med dem.

Man fick inte sköta barnen utan det var mer lek och sådär med dom, så inget omhändertagande direkt, man umgicks och åt med barnen mest.

Hon minns även att hon fick prova på att ta hand om vilan samt mata de yngsta barnen.

6.2.4 Diana

Diana gjorde två veckors prao på sin tidigare grundskola. Hon är dock osäker på om hon gjorde praon då hon själv gick i årskurs åtta eller nio.

Jag kom ihåg att jag kände mig rätt så stor i alla fall när jag var där.

Hon valde praoplatsen själv. Det fanns en lista på platser som tog emot praoelever och hon fick sitt förstaval. Orsaken till hennes val var närheten och att hon ville återvända till den

skola som hon tidigare hade gått på samt att hon alltid har velat arbeta med barn och ungdomar. Hon kommer ihåg att hon hjälpte barnen under lektionerna och att hon var med ute på rasterna.

Jag gick runt alltså nästan som en pedagog gick runt hjälpte dom satt ner och pratade med dom.

6.3 Åsikter om och lärdomar av praon

Nedan redovisas de åsikter och lärdomar av praon som återgavs under intervjuerna. Frågor har ställts om vad de intervjuade tyckte om praon, vad de lärde sig av praon, hur deras kunskaper påverkades om förskola/grundskola och om de upptäckte några kompetenser som är viktiga att ha som lärare.

6.3.1 Anders

Även om Anders tror att han hela tiden haft en positiv bild av läraryrket, bekräftades och förstärktes denna bild under praoperioden. Han menar att det då verkade vara ett givande arbete där man arbetar med människor som oftast är glada och positiva. Hans handledare verkade trivas och det smittade av sig på Anders. Han menar att han inte lärde sig något speciellt förutom att idrotten var ett uppskattat ämne och att idrottsläraren var en uppskattad person. Han menade att hans kunskaper om skolan inte påverkades nämnvärt av praon. Anledningen till detta tror han själv kan vara att han tidigare själv gått på samma skola. Anders upplevde flera kompetenser och färdigheter som är viktiga för en lärare. Han såg hur idrottsläraren som än idag är en förebild för honom, hade förmågan att vara vän med eleverna men ändå hålla ett avstånd så att de fortfarande respekterade och lyssnade på honom.

6.3.2 Barbro

Barbro kommer ihåg att hon tyckte att det var kul men vet inte om hon då tänkte på det som ett jobb inför framtiden. Hon kan inte minnas att hon lärde sig något speciellt under praon. Barbro menar att det är självklart att hennes kunskaper om skolan påverkades. Hon fick en insikt i hur det ser ut i en skola och vad som händer där. Det hon framförallt minns idag är hur miljön på skolan såg ut. Hon kommer inte ihåg att hon skulle ha upptäckt några kompetenser eller färdigheter som är viktiga att ha som lärare.

6.3.3 Carina

Carina tyckte om praon på förskolan. Hon menar att hon fick vara med om mycket. Hon uppskattade att hon fick vara så pass delaktig i deras arbete. Hon drar paralleller till en tidigare praoplats där hon bara fick sitta vid sidan av och titta på. Carina kände att hon var ett mellanting mellan personal och barnen. Hon fick inte vara med när personalen planerade utan var hela tiden med barnen. Innan praon, hade hon haft en ganska så dyster syn på förskolan. Hon hade då tyckt synd om barnen och trodde att de fick vara där från tidig morgon till sen kväll. Denna bild förändrades dock under praon. När hon genomförde praon, upptäckte hon flera kompetenser hos sig själv som krävs för att jobba inom förskolan.

Ja jag är bra med barn, det märkte jag då också, att jag fungerade bra att jobba med barn, praon då gav inte så mycket men man kände att man ville mer.

6.3.4 Diana

Då Diana tidigare gått på skolan, kom hon ihåg personalen som var kvar från hennes tid. Hennes uppfattning av sin handledare som hon tidigare inte tyckt om förändrades nu.

Jag tyckte väl inte så mycket om henne men när jag själv var där när jag var lite äldre i alla fall så tyckte jag att hon var jättebra, jag vet inte om man fick en annan relation än när man var där tidigare.

Diana tyckte att det var roligt att slippa vara eleven och kunna gå runt och hjälpa till. Hon tyckte även att det var nyttigt att komma utanför skolan och prova på hur det känns i arbetslivet.

Det var givande att komma ut och se hur verkligheten ser ut.

Hon menar att hon lärde sig att det inte är någon lätt uppgift att vara lärare. De hade många barn på samma gång som de skulle hinna med att se och prata med. Hon lärde sig även att det är svårt att lära ut. Att man måste förklara på ett sätt som alla förstår. Diana menar att det var just det att hon slapp vara eleven och istället kunde hjälpa till som påverkade hennes kunskaper om skolan mest. Hon upptäckte att det var viktigt att vara lyhörd som lärare, kunna se eleverna och vilken nivå de ligger på.

6.4 Praons betydelse för studieval

Avslutningsvis redovisas svar om varför de intervjuade valde lärarutbildningen och hur de intervjuade ser på praons betydelse för deras studie och yrkesval. Frågor har ställts om vad som fick de intervjuade att välja lärarutbildningen, vilken påverkan de tror praon har haft på valet av lärarutbildningen, om de valt lärarutbildningen även utan praon, om de upplevde att praon gav ökat underlag för val av fortsatta studier och hur de ser på praons betydelse för studie och yrkesval idag.

6.4.1 Anders

Anders valde lärarutbildningen för att han tidigare haft både prao, och efter gymnasiet praktik på skolan och trivts bra med det. Han hade en positiv syn på yrket och visste lite vad det handlade om. Anders tror att den positiva bild han fick av läraryrket under praon kan ha påverkat att han valde att gå vidare till högskolan. Han menar att han kanske redan där efter praon visste att det var det som han ville göra och sedan när han gått ut skolan, försökte han att komma in där igen. Efter han hade slutfört gymnasiet, återvände han till praoplatsen för ett halvårs praktik genom arbetsförmedlingen. Han menar att om han inte hade praoat på skolan, hade han kanske inte återvänt dit för praktik via arbetsförmedlingen. Han vet inte om han hade valt lärarutbildningen utan sina praoupplevelser.

Jag har alltid som sagt velat bli idrottslärare, men jag vet inte när det började, det kan ju ha varit där men jag kommer ihåg att jag alltid har haft en positiv bild av läraryrket.

Idag anser han att praon är betydelsefull

Jag tror att det är jättebra att man får prova på särskilt om man får välja det man är intresserad av så man inte bara blir tillvald någonting.

6.4.2 Barbro

Barbro valde lärarutbildningen för att hon alltid har tyckt om barn. Hennes val var dock motarbetat av folk i hennes närhet som tyckte att hon skulle bli något bättre. Hon valde det ändå för att hon trivdes med det hon hade sett och det kändes rätt. Barbro upplevde att praon delvis gav henne ökat underlag för val av studie och yrken. Om hon inte gjort praon och fått en inblick i vad som händer och sker i skolan, hade hon nog inte valt att arbeta som

sommarflicka på förskola. Hon ser att det är framförallt tiden som sommarflicka som har påverkat hennes studieval. Hon förklarar sommarflicka på följande sätt

Det är sådant som kommunen ordnar, typ tre veckor som finns i de flesta kommuner vad jag vet, då var jag på en förskola.

Hon tror inte att praoperioden har haft någon större betydelse för hennes val av lärarutbildningen förutom att det ledde till valet att sommarjobba inom förskolan både under och efter gymnasiet. Hon menar dock att om hon inte hade gjort sin prao på skola, hade hon möjligtvis inte valt att sommarjobba som sommarflicka.

Det tyckte jag var jätteroligt och det fick mig absolut att känna att det var förskola som jag ville jobba med i framtiden.

Praoperioden gav henne mer kött på benen inför valet av sommarjobb. Barbro tycker att det är viktigt med prao. Hon menar att det är klart alla erfarenheter leder till ökad kunskap och större inblick i det man prövar på. Hon hade gärna sett att praon var mer styrd så att eleverna fick se mer än det som de var intresserade av.

Men självklart måste man få ha ett eget val också men jag tror absolut att det är bra att gå ut och se på olika arbetsplatser och det behöver inte bara handla om prao det kan vara att man går ut och gör studiebesök bara för att man ska få en större inblick i vad som sker på olika arbetsplatser.

6.4.3 Carina

Carina valde lärarutbildningen när hon själv hade fått egna barn och sett hur viktigt pedagogen är. Hon hade även under flera år vikarierat på förskola och det gav henne underlag för att kunna känna efter och att det var det som hon ville. Hon är säker på att hon hade valt lärarutbildningen även utan praon. Den faktor som har påverkat henne mest är att många i hennes släkt jobbar inom förskolan.

För att vi har väldigt många i släkten som jobbar inom förskola, så på något sätt har det präglat mig mer än vad praon gjorde.

Carina tror att praon har stor betydelse för elevers studie och yrkesval. Hon menar att den påverkar gymnasievalet och redan där påverkas yrkesvalet. Hon tror att om en elev får en hemsk praoupplevelse, kommer eleven inte att söka utbildningar och yrken inom det området. Men hon menar att man är ung under högstadiet och möjligtvis kan få en felaktig bild av ett yrke och avfärdar det som dåligt när det i själva verket kan vara ok.

6.4.4 Diana

Diana berättar att hon alltid vetat om att hon vill arbeta med barn. När hon gick på högstadiet och gymnasiet, var hon ungdomsledare på en ridskola där hon genomförde både teori och ridlektioner med barn och ungdomar. Efter gymnasiet var hon osäker på vilket sätt hon skulle arbeta med barn och ungdomar. En förälder till en elev på ridskolan hörde då av sig och frågade om hon ville vikariera på en förskola. Efter en tid som vikarie kom hon på att det var på förskola som hon ville arbeta. Hon tror att hennes prao under högstadiet på skola kan ha haft betydelse för hennes val. Diana tycker att det var spännande att komma ut och se hur skolan fungerade. Hon menar att det gav henne ökat underlag för val av fortsatta studier

Ja det gjorde det eftersom jag hade varit där innan, jag kan ju se tillbaka på det idag i alla fall och se att det är bra att jag har vart där, att jag har gjort det, provat på.

Diana poängterar dock att det var först på senare år som hon bestämde sig för att det var just på förskola eller grundskola som hon ville jobba. Hon tror att hon hade valt utbildningen även utan prao då erfarenheterna som ridskolelärare och vikarie på förskola var de avgörande faktorerna för hennes val. Diana anser att det är viktigt med prao.

Jag tycket det är bra att man får komma ut, du behöver det, du går mycket i skolan, du är där varje dag, du kan själv.

Hon saknade prao under sin tid på gymnasiet.

Alltså jag tro det är viktigt att man har prao, så jag tycker det är synd att jag inte hade någonting när jag gick ettan, tvåan och trean. Då var det bara skola, då är man ändå lite äldre och har kanske mer framtidsplaner det tycker jag är bra.

7 Analys

I analysen knyts resultatet an till de teorier, den tidigare forskningen och de styrdokument som ses som relevant för syftet. Analysen börjar med koppling av resultatet till teorierna, därefter följer kopplingar till tidigare forskning och styrdokument.

7.1 Learning by doing

Dewey anser att eleven för att förberedas inför framtiden behöver komma ut i samhället och göra uppgifter som liknar de som görs i arbetslivet och vuxenlivet (NE 2010). Diana säger flera gånger under sin intervju att hon fick hjälpa eleverna med praktiska saker. Hon upplevde att hon inte längre bara var eleven, utan ett mellanting mellan elev och lärare. Även Carina nämner att hon kände sig som något mittemellan barn och personal. Hon uppskattade att hon fick vara delaktig och göra saker, även om hon önskat att hon fått vara ännu mer involverad i personalens arbete. Carina drar paralleller till en för henne misslyckad praoplats där hon bara fick sitta och titta på. Anders observerade mest idrottsläraren, men han fick också hjälpa till med delar av lektioner. Barbro minns inte så mycket av vad hon gjorde under sin prao. Det hon minns är att hon fick gå runt och hjälpa eleverna.

Dewey anser att den kunskap som skolelever tar in från böcker och lektioner, inte är riktig kunskap förrän eleverna har blivit delaktiga i en process eller sett det i rätt sammanhang (Egidius 2009). Diana nämner hur hon kände att hon hjälpte till att hon inte bara var eleven utan att hon med sin kunskap kunde hjälpa någon annan hon fick praktiskt nytta av sina teoretiska kunskaper. Hon lärde sig även hur svårt det är att lära ut teoretiska kunskaper så att alla i en klass förstår.

7.2 Social cognitive career theory

Enligt Social cognitive career theory utsätter vi oss återigen för aktiviteter där vi känner vi har presterat väl och fått uppskattning ifrån de människor vi har omkring oss (Brown 2002). Samtliga intervjuade har efter att avslutat grundskolan och efter gymnasiet återvänt till

förskolan eller grundskolan i olika anställningsformer innan de valde lärarutbildningen. Anders trivdes i skolmiljön redan under praon. När han efter gymnasiet blev arbetslös, återvände han på praktik till sin tidigare praoplats. Barbro valde att söka sommarjobb under men även efter gymnasiet inom förskolan, något hon säger sig vara osäker på att hon gjort utan praon. Diana och Carina säger båda att de hade valt lärarutbildningen även utan praon. Diana menar att det är åren som ungdomsledare och vikariat på förskolan som främst låg bakom hennes val. Carina betonar att praon inte haft någon avgörande betydelse för hennes studie- och yrkesval utan att det är personer i hennes närhet som haft mest påvekan på hennes val.

7.3 Person – Environment – Correspondence Theory

Enligt Person – Environment – Correspondence Theory teorin stannar personen kvar i en miljö som den upplever tillfredställelse i. Om miljön och personen inte passar tillsammans avbryts samarbetet (Brown 2002). Alla de intervjuade har valt att fortsätta i en miljö liknande den de upplevde på praon. Vi ser det som att praon var deras första möte med skolmiljön annat än som barn och elever. De intervjuade uppger att de är nöjda med praon på förskola/skola. Alla siktar idag på att fortsätta inom en skolmiljö som liknar den de mötte på praon. Anders var hos en idrottslärare och ska bli idrottslärare. Diana och Barbro var på grundskolan och de ska bli förskolelärare med behörighet för grundskolans tidigare år. Carina praoade på förskolan och även hon ska bli förskolelärare med behörighet för grundskolans tidigare år.

7.4 Lpo94

Enligt Lpo94 ska eleverna få ökat underlag för att välja fortsatta studier bl.a. genom att skolan har ett samarbete med arbetslivet och närsamhället (Utbildningsdepartementet 1994). Anders tror att den positiva bild han fick av läraryrket under praon påverkat hans val att läsa till lärare på högskola. Diana ser idag tillbaka på sin praotid som värdefull för val av fortsatta studier. Barbro är tydlig med att det var sommarjobbet på förskolan som ledde till valet av fortsatta studier inte praon. Hon är dock osäker om hon valt sommarjobbet utan praon. På så sett ser vi ändå att praon i förlängningen har påverkat hennes val av fortsatta studier. Carina menar att praon har stor betydelse för mångas studieval och hon tror att det påverkar redan vid valet av

gymnasieprogram. Hon är dock säker på att praon inte haft någon nämnvärd betydelse för hennes val att studera till lärare.

7.5 Skola – arbetsliv

I Hirasawa och Sundelins intervjuundersökning, ser både vägledarna, lärarna och eleverna praon som en viktig erfarenhet som underlättar för elevernas studie och yrkesval (Skolverket, 2003). I vår undersökning, berättar Anders att han tror att han alltid har haft en positiv bild av läraryrket. Han menar att denna positiva bild förstärktes under praon. Praon har haft en viss betydelse även för Barbro när det gäller hennes studie och yrkesval. Om hon inte hade genomfört sin prao på en grundskola och fått en inblick i vad som sker där, är hon osäker på om hon hade valt att sommarjobba på förskola. Sommarjobbet ser hon som en avgörande faktor till att hon valde lärarutbildningen. Carina anser att praon kan ha stor betydelse för elevers studie och yrkesval men hon ser inte att praon har haft någon större betydelse för hennes studie och yrkesval. Hon ser även en fara med att en praoupplevelse kan vara missvisande och få elever att välja bort yrken som egentligen hade varit helt ok. Diana anser att det är viktigt med prao och hon menar att eleverna behöver komma ut från skolan. Hon ser tillbaks på sin egen prao som givande för hennes studieval, även om det inte var en avgörande faktor.

Lärarna och vägledarna menar att praon leder till att eleverna får ökade kunskaper om sig själva och specifika yrken och arbetslivet i stort (Skolverket, 2003). Anders och Diana nämner att de såg positiva sidor av läraryrket men de såg även svårigheter i lärarrollen. Carina fick ökad kunskap om sig själv under sin praotid. Hon upptäckte att hon var bra med barn. Barbro ser det som självklart att hennes kunskaper om skolan påverkades. Hon menar att alla erfarenheter leder till att man får större inblick.

7.6 Uppfattningar om studie och yrkesorienteringen

Henrysson (1994) menar att eleverna i regel har positiva minnen av praoperioderna. Det som eleverna upplever som positivt är erfarenheten av arbetslivet samt den inblick i olika yrken som praon ger. För att få en rättvis bild av arbetslivet, anser eleverna att de bör bli delaktiga i arbetsuppgifterna. De fyra vi intervjuat har alla positiva minnen av praon på förskola/skola. Anders har alltid haft en positiv bild av läraryrket. Denna bild bekräftades och förstärktes

yttre under praon. Han fick i sin handledare en förebild i hur en bra idrottslärare ska vara. Barbro menar att hon fick en inblick i vad som händer på skolan och dess miljö. Carina uppskattade att hon fick vara så pass delaktig i personalens arbete. Hon hade dock velat att praoperioden var längre och haft mer delaktighet i arbetsuppgifterna. Diana tyckte det var nyttigt att komma utanför skolan och känna på hur det känns i arbetslivet. Diana upplevde att hon fick vara delaktig hon menar att hon nästan kände sig som en lärare. Diana fick även en inblick i hur svårt det kan vara att arbeta som lärare. Hon insåg att alla barnen behövde uppmärksamhet och svårigheten i att alla elever skulle förstå.

Henrysson (1994) menar att praon inte enbart handlar om orientering i arbetslivet, utan också om att eleverna vill testa yrken som de kan tänka sig att arbeta med i framtiden. Samtliga vi intervjuat har själva valt sin praoplats inom förskola/skola. De nämner olika motiv för sina val. Anders valde praoplatsen för han har alltid trott att han velat bli idrottslärare. Han tycker det är viktigt att eleven själv får välja sin plats efter intresse. Barbro valde praoplatsen för att hon alltid tyckt om barn och hon trodde att det var det hon ville arbeta med i framtiden. Barbro tycker att praon borde vara mer styrd så att eleverna även får en möjlighet att se yrken de inte sedan tidigare är intresserade av. Hon betonar dock betydelsen av det fria valet. Carina valde praoplatsen utifrån att hon tyckte barn var gulliga. Det var närheten till praoplatsen och att hon alltid velat jobba med barn och ungdomar som fick Diana att välja att praoa på grundskolan. Hon saknade möjligheten att prova på yrken under gymnasietiden.

8 Diskussion

Syftet med detta examensarbete är att undersöka betydelsen av att göra praon under grundskoletiden för högskolestudenters studie och yrkesval enligt högskolestudenterna själva. Resultatet visar att praon har haft betydelse för de intervjuade när det gäller val av studier och yrke. De intervjuade berättar dock att de hade valt lärarutbildningen även utan praon på förskola/grundskola. Behövs då praon idag egentligen? Som tidigare nämnts i inledningen finns en diskussion om praons vara eller icke vara. Lovén hävdar att praon behövs mer nu är tidigare, då arbetslivet kommer allt längre ifrån skolan (Skolverket 2008). Hans tes stärks av tidigare examensarbeten (Glaad 2010). Även Hirasawa & Sundelins intervjuundersökning (Skolverket 2003) och Svenskt näringslivs enkätundersökning (2006) visar på liknade resultat. I vår undersökning var samtliga intervjupersoner nöjda med sina praoupplevelser på förskola/grundskola. Gemensamt för intervjupersonerna var att de idag såg på praon som viktig och betydelsefull för elevers framtida studie och yrkesval. Utifrån resultatet från fyra intervjuer går det dock inte att generalisera. Resultatet hade rimligtvis sett annorlunda ut om de intervjuade istället hade haft mestadels negativa erfarenheter från sin praon på förskola/grundskola. De intervjuade representerar enbart sig själva.

Eva-Lis Preisz & Anders Källström kritiserar att kopplingen mellan skola och arbetslivet är för svag och inte kan bestå enbart av praon. De hävdar att praon har spelat ut sin roll (Göteborgs Tidning 2006). Finns det då något som talar för deras sida i debatten. Skolverket ger i *De allmänna råden* (2009) och *Kvalitetsgranskning av studie- och yrkesorientering inom grundskolan* (2007), en svidande kritik i hur skolan jobbar med kopplingen mellan skola och arbetsliv. Skolverket menar att praon inte fungerar tillfredställande och att det behövs mer än praon för att eleverna ska få tillräcklig kunskap och koppling till arbetslivet. Under intervjuerna framkom det främst fördelar med praon men även viss kritik. Kritiken handlar om för liten delaktighet i de arbetsuppgifter som sker på praoplatsen och att en dålig praoupplevelse kan få eleven att avskräckas ifrån ett annars tänkbart yrkesalternativ. Förutom de strävansmål och riktlinjer inom området skolan och omvärlden som ges i Lpo94 (Utbildningsdepartementet 1994) har Hirasawa och Sundelin (Skolverket 2003) i sin studie sett att praon även har ett outtalat fostrande syfte. Under intervjuerna framkom att

intervjupersonerna under praon fick värdefull kontakt med arbetslivet och vuxenvärlden. De intervjuade har upplevt att de under praon har fått vara delaktiga och hjälpt till. Två av de intervjuade beskriver hur de fick en känsla av att vara ett mellanting mellan elev och lärare. Att elever får kontakt med arbetslivet och en möjlighet att inte längre bara vara elever utan får en chans att upptäcka andra kompetenser än de som kommer i användning i skolan anser vi vara en av praons största styrkor.

Vilken sida väljer då vi i debatten. Utifrån de resultat vi fått i vår undersökning, ser vi att praon fyllt en viktig funktion när det gällt de intervjuades framtida val av yrken och studier. De intervjuade har positiva minnen av deras praoperioder på förskola/grundskola. Idag ser de på praon som något viktigt för elevers studie- och yrkesval. Vi håller med Lovén och de intervjuade om att praon behövs. Detta i en tid när elever går allt längre i skolan utan att ha kontakt med arbetslivet.

Vi håller med Eva-Lis Preisz & Anders Källström och Skolverket i kritiken att kopplingen mellan skola och arbetslivet är för svag och inte kan bestå enbart av praon. Vi tror likt Skolverket(2009) att sådan kritik skulle kunna undvikas om samarbetet mellan skola och arbetsliv utvecklas med mer studiebesök och nya mötesplatser för samarbete och inte bara är isolerat till prao. Som blivande vägledare arbetar vi gärna med den traditionella praon samtidigt vill vi arbeta med att bygga ut samarbetet mellan skolan och arbetslivet så att praon inte är en isolerad koppling.

Uppsatsens frågeställning är: Vilken betydelse har prao under grundskoletiden på förskola/grundskola för lärarstudenters studie och yrkesval enligt lärarstudenterna själva? Slutsatsen blir att praon har haft betydelse för de studie- och yrkesval som de intervjuade gjort efter praoperioden på förskola/grundskola och som senare lett fram till lärarutbildningen. Samtliga intervjuade anser att deras prao på förskola/grundskola inte varit den avgörande faktorn för deras val av lärarutbildningen.

8.1 Framtida forskning

Det hade varit intressant att se på kopplingen mellan prao och yrkesval inom andra yrkeskategorier än lärare. Ett annat förslag är kvantitativ forskning på hur många elever som går lärarutbildningen och tidigare har genomfört prao inom skolan jämfört med en normal population. Då det framgått i vår litteraturstudie att det saknas forskning inom ungdomars

tänkande och strategier kring studie och yrkesval hade en longitudinell studie som följer elever från tidig grundskola till eftergymnasiala studier och yrkesval varit intressant.

Referenslista

- Brown Duane. (red.) (2002). *Career choice and development*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Dalen, Monica (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups.
- Egidius, Henry (1999). *Pedagogik för 2000-talet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fransson, Karin (2001). *Trettio år med "skola arbetsliv" - en översikt*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm.
- Henrysson, Lennart (1994). *Syo-kulturer i skolan*. Stockholm: Almqvist.
- Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Gleerups.
- Lovén, Anders (2000). *Kvalet inför valet Om elevers förväntningar och möten med vägledare i grundskolan*. Malmö: Institutionen för pedagogik Lärarhögskolan.
- Fransson, Karin. & Lindh, Gunnel. (2004). *Ungdomars utbildnings- och yrkesval - i egna och andras ögon*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2003) Rapport 2003:1. Hirasawa, Karin. & Sundelin, Åsa. *Föreställningar om skola-arbetsliv*. Stockholm: Lärarhögskolan, Institutionen för samhälle, kultur och lärande. Avdelningen för studie- och yrkesvägledning.
- Skolöverstyrelsen (1962.) *Läroplan för grundskolan*. Kungliga Skolöverstyrelsen. SÖ-förlaget.
- Skolöverstyrelse (1969). *Läroplan för grundskolan*. Allmän del. Stockholm: Utbildningsförlaget.
- Skolöverstyrelsen (1980) *Läroplan för grundskolan*. Allmän del. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer* Pozkal: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolreformerna. Lpo 94*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Elektroniska referenser

Arbetsmiljöverket (2006) *Elever på praktik*. Tillgänglig 2010-10-23

<http://www.av.se/dokument/Teman/diverse/ADI612.pdf>

Ekonomifakta (2010). Tillgänglig 2010-10-23,

<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Ungdomsarbetsloshet-per-manad/?from8297=2009&to8297=2010>

Glaad, Sara(2010). *Prao Praktisk arbetslivsorientering -vad är det bra för?*

Malmö: Examensarbete, Malmö Högskola. Tillgänglig 2010-10-23,

<http://dSPACE.mah.se:8080/bitstream/2043/10102/1/Sara%20Glaad%20ex.arb..pdf>

IFAU (2007) – *Ungdomars och invandrades inträde på arbetsmarknaden 1985–2003*

Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2007/r07-18.pdf>

Nationalencyklopedin (2010). Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.ne.se/learning-by-doing>

Nationalencyklopedin (2010). Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.ne.se/sok/prao?type=NE>

Preisz Eva-Lis, Källström Anders (2007) *Prao har spelat ut sin roll* Tillgänglig 2010-10-23

<http://gt.expressen.se/1.422689>

Skolverket (2009). *Allmänna råd och kommentarer om studie- och yrkesorientering*.

Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2172>

Skolverket (2008). *Kvalitet i studie- och yrkesvägledning – hela skolans ansvar*. Tillgänglig

2010-10-23, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1955>

Skolverket (2007). *Kvalitetsgranskning av studie- och yrkesorientering inom grundskolan*.

Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1712>

Svenskt Näringsliv, Rewind (2006). *Rapport – Svenskt Näringsliv – Enkät bland 21-åringar 2006*. Tillgänglig 2010-10-23, http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00003/Unders_kningen_som_PD_3801a.pdf

Tarland Veronica, & von Reis Pernilla (2002). *Praoverksamhet från Malmö i söder till Kiruna i norr– en undersökning av 75 skolor i Sverige*. Malmö: Examensarbete, Malmö Högskola. Tillgänglig 2010-10-23, <http://dspace.mah.se:8080/handle/2043/1159>

Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Tillgänglig 2010-10-23, <http://www.vr.se>

Bilaga 1 Intervjuguide

Bakgrund

Vad studerar du idag?

Har du haft praon på förskola/skola?

Ålder. Kön.

Var gick du på högstadiet 7-9 ?

Praons upplägg

Under hur lång tid var du ute på praon inom förskola/skola under högstadiet?

Valde du platsen själv eller blev du tilldelad den?

Vad var du med om under praon?

Vad fick du göra på praon på skola/förskola?

Åsikter om och lärdomar av praon

Vad tyckte du om praon på skola/förskola?

Vad lärde du dig av praon på skola/förskola?

Hur påverkades dina kunskaper om förskola/skola under praon?

Under praon på skola/förskola upptäckte du några kompetenser eller färdigheter som är viktiga att ha som lärare?

Praons betydelse på studieval

Vad fick dig att välja lärarutbildningen?

Vilken påverkan tror du praon på förskola/skola har haft för ditt val av lärarutbildningen?

Tror du att du hade valt lärarutbildningen även utan praon? Varför?

Upplevde du att praon gav dig ökat underlag för att välja fortsatta studier? Hur?

Hur ser du på praos betydelse för studie- yrkesval idag?